

UNIVERSITETET
I OSLO

Relasjonsmodellen

Relasjoner og funksjonelle avhengigheter

Relasjonsdatabasemodellen

- **Datamodell**

Mengde av begreper for å beskrive strukturen til en database

- **Relasjonsmodellen**

Databasen kan betraktes som en samling av tabeller

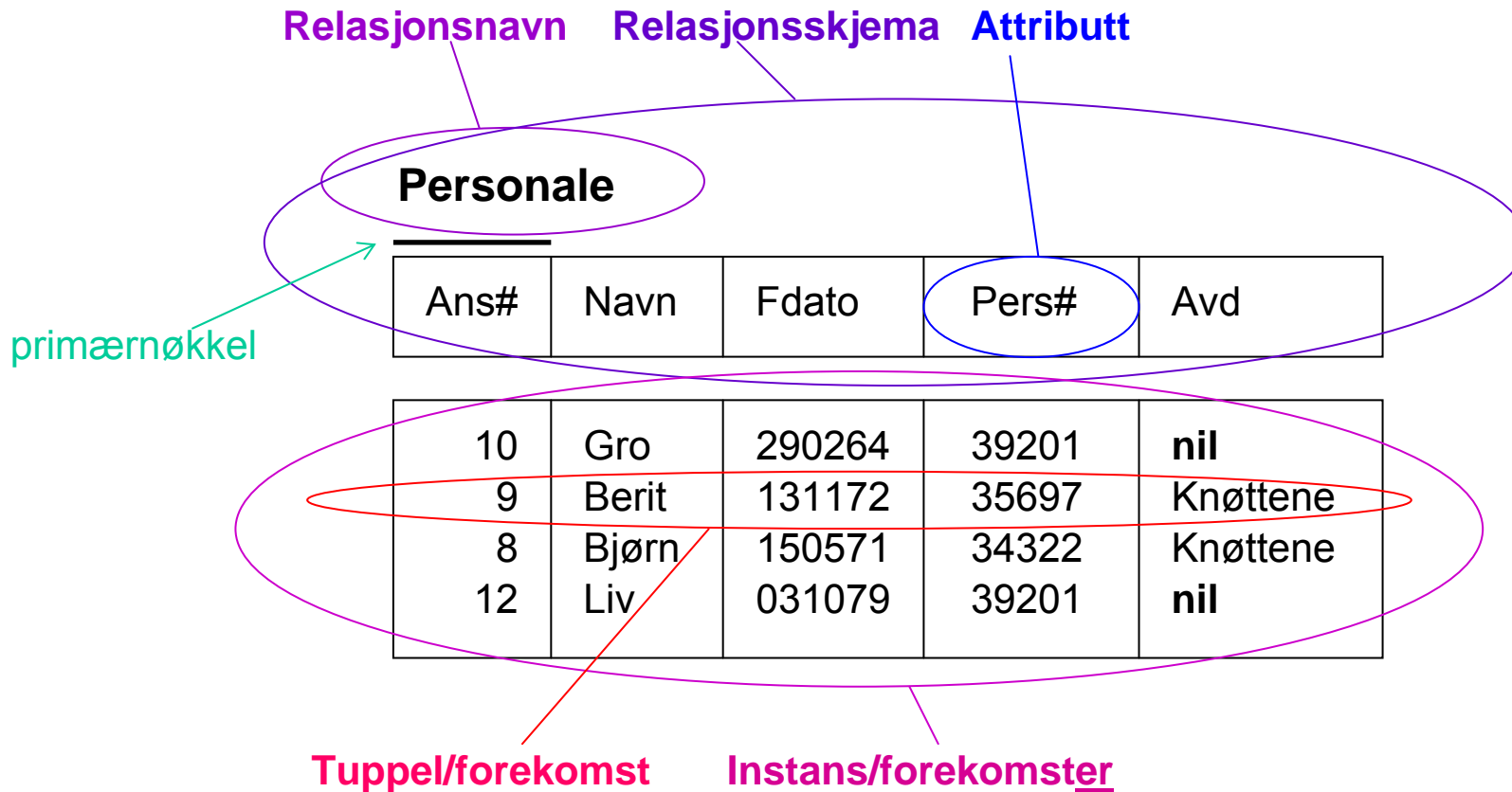
Relasjoner og relasjonsdatabaser

Personale

Ans#	Navn	Fdato	Pers#	Avd
10	Gro	290264	39201	nil
9	Berit	131172	35697	Knøttene
8	Bjørn	150571	34322	Knøttene
12	Liv	031079	39201	nil

- **Relasjon**: Et matematisk begrep som kan tolkes som en tabell med verdier. Presist: En mengde av **tupler**
- **Relasjonsdatabase**: En samling relasjoner

Relasjoner - terminologi

Formelle definisjoner

- **Domene:** En mengde *atomære* verdier
- **Attributt:** Et navn på en rolle spilt av et domene («*kolonnenavn*»)
- **Relasjonsskjema** $R(A_1, A_2, \dots, A_n)$: En navngitt mengde attributter $R = \{A_1, A_2, \dots, A_n\}$ der R er **relasjonsnavnet** n kalles relasjonens *grad* eller *aritet*
- **Instans** av et relasjonsskjema $R(A_1, A_2, \dots, A_n)$: En mengde $\{t_1, t_2, \dots, t_m\}$ der hver t_k er et n -tupple av verdier fra domene til $A_1, A_2, \dots, A_n$ (noen kan være **nil**)
- **Relasjon:** Et relasjonsskjema med en tilhørende instans
Relasjonsskjemaet kalles relasjonens **intensjon**
Instansen kalles relasjonens **ekstensjon**

Merk:

- Tuplens rekkefølge i en instans er vilkårlig
- Verdiens rekkefølge i et tuppel er vilkårlig
- I en instans kan det ikke finnes to like tupler
- Hver av verdiene i et tuppel er hentet fra et domene eller er **nil**
- Et domene kan være endelig eller uendelig
- To attributter i et relasjonsskjema kan ha samme domene, men ikke samme navn

Relasjonsdatabaser - definisjoner

- **Relasjonsdatabaseskjema:**
Samling av relasjonsskjemaer + integritetsregler
- **Relasjonsdatabaseinstans:**
Samling av relasjonsinstanser
- **Relasjonsdatabase** =
relasjonsdatabaseskjema +
relasjonsdatabaseinstans

Nøkler og nøkkelattributter

Nøkler og nøkkelattributter

Personale

Ans#	Navn	Fdato	Pers#	Avd
10	Gro	290264	39201	nil
9	Berit	131172	35697	Knøttene
8	Bjørn	150571	34322	Knøttene
12	Liv	031079	39201	nil

- Vi ønsker ikke at to ansatte skal kunne ha samme Ans#
- To personer kan aldri ha samme fødselsnummer = Fdato + Pers#

Definisjon av nøkler

Gitt et skjema $R(A_1, A_2, \dots, A_n)$ med tilhørende integritetsregler

La X være en delmengde av $\{A_1, A_2, \dots, A_n\}$

Hvis t er et tuppel i en instans av R ,
betegner $t[X]$ verdiene i t 's X -attributter

- **Supernøkkel**: En delmengde X av $\{A_1, A_2, \dots, A_n\}$ som er slik at hvis t og u er to tupler hvor $t \neq u$, så er $t[X] \neq u[X]$
- **Kandidatnøkkel**: En minimal supernøkkel
Dvs: Fjerning av hvilket som helst attributt fører til at de gjenværende attributtene ikke lenger utgjør en supernøkkel
- **Primærnøkkel**: En utvalgt blant kandidatnøkklene
Alle relasjoner skal ha nøyaktig én primærnøkkel
- **Nøkkelattributt** (*prime attribute*): Attributt som er med i (minst) en kandidatnøkkel

Supernøkler benyttes til å uttrykke integritetsregler

Fremmednøkler

Barn

Løpe#	Navn	Fdato	Avd	TilknPers
2	Lisa	180502	Rosa Pantern	nil
5	Trym	030205	Knøttene	9
4	Anne	301102	Tommeliten	nil
7	Anne	151204	Knøttene	8

- Vi vil at TilknPers skal referere til forekomster i **Personale-**tabellen

Fremmednøkler

- **Fremmednøkkel:**
Ett eller flere attributter som peker ut/refererer primærnøkkelen i en annen relasjon

Personale

Ans#	Navn	Fdato	Pers#	Avd
10	Gro	290264	39201	nil
9	Berit	131172	35697	Knøttene
8	Bjørn	150571	34322	Knøttene
12	Liv	031079	39201	nil

Barn

Løpe#	Navn	Fdato	Avd	TilknPers
2	Lisa	180502	Rosa Pantern	nil
5	Trym	030205	Knøttene	9
4	Anne	301102	Tommeliten	nil
7	Anne	151204	Knøttene	8

Fremmednøkler

- Fremmednøkkelen må ha samme antall attributter som primærnøkkelen i den relasjonen den peker ut, og attributtene må ha parvis samme domener
- Korresponderende attributter behøver ikke å ha samme navn
- Det er lov å ha fremmednøkler til «seg selv»
- Fremmednøkler benyttes til å uttrykke integritetsregler

Påkrevde integritetsregler i relasjonsdatabaser

- **Entitetsintegritet:**
Alle relasjonsskjemaer skal ha en og bare en primærnøkkel
Ingen av attributtene i primærnøkkelene får være **nil**
- **Referanseintegritet:**
Hvis fremmednøkkelene ikke er **nil**, så skal det finnes et tuppel i den refererte relasjonen hvor primærnøkkelene har samme verdi som fremmednøkkelene (dvs. at det refererte tuppelet skal eksistere)
- **Domeneintegritet:**
Alle verdier skal være atomære og hentet fra vedkommende attributts domene
(Dessuten kan **nil** være tillatt «verdi» for noen attributter)
- I tillegg kan databasen ha andre integritetsregler, for eksempel kandidatnøkler som ikke er primærnøkler

Funksjonelle avhengigheter

Formell definisjon av funksjonell avhengighet

- Gitt et relasjonsskjema $R(A_1, A_2, \dots, A_n)$ og la X, Y være delmengder av $\{A_1, A_2, \dots, A_n\}$
- Y er **funksjonelt avhengig av** X hvis vi for enhver lovlig instans av R har at hvis instansen inneholder to tupler t_1 og t_2 hvor $t_1[X] = t_2[X]$, så må $t_1[Y] = t_2[Y]$
- I så fall skriver vi $X \rightarrow Y$

Funksjonelle avhengigheter (forts.)

- Ofte snakker vi for korthets skyld om «FDen $X \rightarrow Y$ »
(der **FD** står for Functional Dependency)
- Vi sier at «Y følger av X»,
eller at «X bestemmer Y»
- Merk at hvis X er en supernøkkel,
så holder $X \rightarrow Y$ for enhver Y
- Omvendt: Hvis $X \rightarrow Y$ for enhver Y,
så er X en supernøkkel
- FDer er integritetsregler

Ekvivalente mengder av FDer

La S , T være to mengder av FDer

- **Definisjon:**

Vi sier at **S følger av T** hvis det er slik at enhver instans som oppfyller alle FDer i T , også oppfyller alle FDer i S

- **Definisjon:**

Vi sier at **S og T er ekvivalente** hvis S følger av T og T følger av S

Armstrongs slutningsregler

1. **Refleksivitet:**
Hvis Y er en delmengde av X , så $X \rightarrow Y$
2. **Utvidelse:** Hvis $X \rightarrow Y$, så $XZ \rightarrow YZ$
3. **Transitivitet:** Hvis $X \rightarrow Y$ og $Y \rightarrow Z$, så $X \rightarrow Z$

Regelsettet er

- **Sunt:** Vi kan ikke utlede selvmotsigelser
- **Komplett:** Alle FDer som kan vises å følge fra en mengde FDer ved bruk av definisjonen av FD, kan også vises ved å bare bruke slutningsreglene

Trivielle FD-er

- En FD som følger av refleksivitetsregelen
«Hvis Y er en delmengde av X , så $X \rightarrow Y$ »
kalles *triviell* fordi den er automatisk oppfylt
- En FD $X \rightarrow Y$ hvor $Y - X \neq \emptyset$, kalles *ikke-triviell*

Bevis for utvidelsesregelen:

Hvis $X \rightarrow Y$, så $XZ \rightarrow YZ$

- Anta at $X \rightarrow Y$, og at det finnes to tupler t og u slik at $t[XZ] = u[XZ]$
- Da har vi spesielt at $t[X] = u[X]$ og at $t[Z] = u[Z]$
- Siden $X \rightarrow Y$, og $t[X] = u[X]$, er $t[Y] = u[Y]$
- Da har vi både at $t[Y] = u[Y]$, og at $t[Z] = u[Z]$
- Sammen gir det at $t[YZ] = u[YZ]$
- Dermed har vi bevist at $XZ \rightarrow YZ$ holder

Bevis for den transitive regelen:

Hvis $X \rightarrow Y$ og $Y \rightarrow Z$, så $X \rightarrow Z$

- Anta at $X \rightarrow Y$, at $Y \rightarrow Z$, og at det finnes to tupler t og u slik at $t[X] = u[X]$
- Siden $X \rightarrow Y$, og $t[X] = u[X]$, er $t[Y] = u[Y]$
- Siden $Y \rightarrow Z$, og $t[Y] = u[Y]$, er $t[Z] = u[Z]$
- Dermed har vi bevist at $X \rightarrow Z$ holder

Tillukningen av X mhp F

- **Definisjon** av **tillukningen av X mhp F** :
La X være en mengde attributter og F en mengde FDer
Da er tillukningen av X med hensyn på F lik mengden av attributter som er bestemt av X
- **Notasjon**: X^+ (mhp F)

Tillukningsalgoritmen

Algoritme som beregner X^+ mhp. F:

1. $T=X$
2. Sålenge T forandres:
  1. Søk etter $Y \rightarrow Z$ i F hvor Y er en delmengde av T
  2. Hvis slik Y finnes: Legg Z inn i T
(Dvs. Sett $T = T \cup Z$)
3. $X^+=T$

Test som avgjør om en FD $X \rightarrow Y$ følger fra en mengde FDer F

1. Beregn X^+ mhp. F
2. Hvis alle attributtene i Y er med i X^+ ,
følger $X \rightarrow Y$ av F

Hvis ikke, følger ikke $X \rightarrow Y$ av F

Hvordan finne alle kandidatnøkler (minimale supernøkler)

Gitt et skjema $R(A_1, A_2, \dots, A_n)$ og en mengde FDer F

1. La $S = \{A_1A_2 \dots A_n\}$ ($A_1A_2 \dots A_n$ er en supernøkkel)
La $K = \{\}$
2. For hver supernøkkel X i S :
  - For hvert attributt A i X : Sett $Y = X - \{A\}$ og beregn Y^+ mhp. F
Hvis $Y^+ = A_1A_2 \dots A_n$, er X ikke en minimal supernøkkel;
 Y er også en supernøkkel, så legg Y i S
  - Hvis $Y^+ \neq A_1A_2 \dots A_n$ for alle slike Y , er X en minimal supernøkkel
I så fall, legg X i K
  - Fjern X fra S
3. Nå er K mengden av alle kandidatnøkler mhp. F

Algoritmen er ikke særlig effektiv, men den virker

Hvordan effektivt finne alle kandidatnøkler

Eksempel:

Gitt $F = \{AB \rightarrow DE, C \rightarrow A, BD \rightarrow E, AE \rightarrow B\}$ på $R(A, B, C, D, E)$

- Siden C ikke er med i noen høyreside i F, må C være med i alle supernøkler (spesielt i alle kandidatnøkler)
- $C^+ = AC$, så C er ikke en supernøkkel
- $BC^+ = ABCDE$, så BC er en kandidatnøkkel
- $CD^+ = ACD$, så CD er ikke en supernøkkel
- $CE^+ = ABCDE$, så CE er en kandidatnøkkel
- For å utvide CD til en nøkkel, har vi to muligheter
  - BCD som inneholder kandidatnøkkelen BC
  - CDE som inneholder kandidatnøkkelen CE
- Altså er BC og CE de eneste kandidatnøkklene i R